

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De S. Benedicta V. M. In Territorio Laudunensi In Gallia Commentarius
Prævius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

DE S. BENEDICTA V. M.

IN TERRITORIO LAUDUNENSI IN GALLIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. Sanctæ memoria in Martyrologiis, Auriniacensis parthenonis notitia : corpus ejus ibi ; reliquiæ ab eo separatæ, et alibi donatæ : an ejusdem corpus Ruricurti ?

FORTE SUB
DIOCLETIANO
ET MAXIMIA-
NO.
Sancta hœc
die Marty-
rologiis ins-
cripta,

Hanc sanctam Virginem martyrem, de cujus cultu certiora, quam de gestis habemus, Usuardus primus omnium in suum Martyrologium retulit. Is in editione Sollerii nostri ad hunc diem sic habet : In territorio Laudunensi, sanctæ Benedictæ, virginis et martyris. Consentiant (inquit laudatus editor ibidem (etiam alia Usuardina, inedita editaque apographa, quibus usus est, præter codices Pratensem et Antverpiensem Majorem, qui pro verbis In territorio Laudunensi habent : In territorio Lugduni Clavati ; editionesque Munerati ac Lubecanæ Macinam, in quibus solum legitur : In territorio Lugdunensi, ommissa voce Clavati, qua Lugdunum istud ab homonymis civitatibus solet distingui. Hiscæ posterioribus consonant Hagiologium Franco-Galliæ Labbeanum, Romanumque Baronii, in quibus hodie pariter legitur : In territorio Lugdunensi, sanctæ Benedictæ virginis martyris.

passa est in
agro Laudu-
nensi,

2 Porro Laudunum ac Lugdunum Clavatum eadem Galliæ in finibus Remorum episcopalis civitas est, vernacule Laon appellata, sub metropoli Remensi. Neque aliud Lugdunum in reliquis Usuardinis apographis ineditis editisque, nec in Hagiologio Labbeano Romanoque Baronii, indicari censendum est, quamquam enim sint aliquot aliæ ejusdem nominis civitates, puta, Lugdunum Segusianorum, Convenarum, Batavorum etc, nulla tamen ex hisce S. Benedictæ palæstram in suo agro sibi vendicat, et Laudunum seu Lugdunum Clavatum, solo Lugduni vocabulo non omnino raro dictum legitur. Quia tamen Lugdunum Segusianorum, vulgo Lyon, frequentius solet Lugdunum simpliciter appellari ; hinc factum est, ut (quod jam alii ante me observarunt) in veteri Romani Martyrologii interpretatione Gallica verba hæc In territorio Lugdunensi Galliæ reddita fuerint Au diocese de Lyon, id est : In diocesi Lugdunensi Segusianorum, quem errorem Labbeus et Castellanus in suis interpretationibus emendarunt.

non Lugdu-
nensi Segu-
sianorum.

3 Quo minus dubites, lubet hic etiam Theophili Raynaudi sententiam adducere in Prolegomeno secundo ad Indiculum Sanctorum Lugdunensium Segusianorum sic scribit : S. Benedictam, virginem martyrem, quam Romanum Martyrologium et Usuardi (in aliquot scilicet apographis) VIII Octobris, ac Petrus Exquillinus, Lugduni passam produnt, Lugdunensium (Segusianorum) Sanctorum albo expungendam statuo. Neque enim, quod Martyrologia et Acta tradunt de passa in Lugdunensi agro S. Benedictæ..., de Lugdunensi hac metropoli accipiendum est ; sed de Lugduno Clavato, sive Lauduno, in cu-

jus urbis agro Aurigniæ... sub Matroculo judice cæsa pro Christo est, ubi etiam sanctæ ejus exuvie in regia abbatis nunc visuntur. Ita Raynaudus. Territorium Laudunense, situmque in eo Auriniacum etiam nominat Usuardina editio Lubeco-Coloniensis, utque alios mittam, Castellanus quoque in margine Martyrologii sui Universalis apposuit habentque ejusdem Sanctæ qualiacumque Acta edenda.

4 Est autem Auriniacum, aliis Oriniacum et Origniacum, vernacule Origni, Galliæ vicus vetusque Ordinis Benedictini parthenon, diæcesis Laudunensis, in Picardia et Teorasciæ tractu, in amœna planitie ad sinistram fluvii Isaræ, alias Oesiæ, vulgo l'Oise, ripam situs, tribus leucis Quintinopoli distans. Parthenonis, qui sub S. Benedicti Regula hodieque floret, perobscura primordia esse, agnoscunt Mabillonius tom. 3 Annalium Benedictinorum ad annum Christi 854, num. 79, Galliæque Christianæ eruditi continuatores tom. 9, col. 620. De ejus origine (inquit ibi Mabillonius) nulla certa notitia. Forte Pardulus (Laudunensis medio seculo IX episcopus) ejus auctor cum Hirmintrude regina (Caroli Calvi uxore) quippe qui privilegium eidem a rege concedi postulavit, petente Irmintrude regina, quæ Pardulo favebat, eidemque parthenoni plurima contulit... Hujus privilegii meminit Frodoardus, nempe lib. 3 Historiæ ecclesiæ Remensis cap. 27.

Auriniacensis monasterii, hodieque florentis.

perobscura sunt primordia,

5 Laudati Galliæ Christianæ continuatores, nihil ob stare præfati, quo minus quis suspicetur, ejusdem monasterii originem Caroli Calvi ætate longe esse priorem, conjectare malunt, illud, sive monachorum, sive monialium simul ac monachorum primo fuerit, seculo sexto septimoque super sanctæ Martyris tumulo conditum fuisse. Deinde eo monasterio, forte sub Caroli Martelli præfectura, diruto aut dilapidato, monachis monialibusve fugatis, suffectos fuisse canonicos ; ac tandem seculo IX a Pardulo Laudunensi episcopo, favente Hirmintrude, vel Hermentrude, prima Caroli Calvi conjuge, iustauratum esse. Has conjecturas suas fulciri credunt, quod seculo IX eo loci steterit collegiata ecclesia, quæ sub S. Vedasti nomine perseverat, olim præbendis duodecim, nunc novem constans, subjecta Auriniacensibus monialibus, quarum abbatissa, præterquam quod dici gaudebat ejusdem capituli Prælata et Decana ; præbendas omnes pleno jure confert, recipitque ab omnibus canonicis fidei sacramentum.

6 Omnino autem credibile asserunt, eam collegiatam

AUCTORE
C. S.
dissentienti-
bus scripto-
ribus

legiatam ecclesiam, ut plerasque (inquiunt) illorum temporum collegiatas, veteri cuidam monasterio successisse; eaque de causa, qui paulo post instauratum a Pardulo cœnobium canonicis ibi præerat, non Decanum, sed Præpositum, voce ex Regula ritibusque Benedictinis desumpta, teste Hincmaro apud Frodoardum lib. 3, cap. 25 appellatum fuisse. Addunt, Petrum a S. Quintino, Capucinum, in libro, quem Speculum Auriniacense Gallicè inscripsit, censuisse idem illud monasterium anno circiter 680 fundatum esse, fuisseque alborum monachorum, antequam ad moniales transiit; sed neutrum probabilibus argumentis fulcire conatum. Claudius Hemeræus in Augusta Viromanducorum illustrata, pag. 329 affirmat, legisse se in fragmento Chartularii anno 1315 scripti atque in Auriniacensi parthenone servati, corpus S. Benedictæ e colliculo, in quo illa passa tumulataque fuerat, circa annum 665 effossum, ad eumque locum, ubi sæpe dictum exstat monasterium, translatum esse, hocque monasterium primo a monachis, deinde a monialibus habitatum fuisse.

B
de ejusdem
ætatē pri-
misque in-
quiniis,

7 Laudatum hic ab Hemeræo Chartularium, cujus ex ipso aliquoties recurret mentio, haud diversum esse existimo, ab eo, de quo idem Gallix Christianæ scriptores in ejusdem tomī columna 624 sic aiunt: Sub ejus (Isabellæ d'Acī, quam ibidem inter Auriniacenses abbatissas vigesimo quarto loco reposerunt (præfectura conscriptus est anno mcccxxv Liber thesauri, seu Thesaurariæ, vulgo LE LIVRE DU THESOR D'ORIGNI, ab Helena de Confans, sanctimoniali ejusdem parthenonis, quæ perperam in Historia Genealogica magnatum Franciæ, tom. vi, pag. 145, dicitur fuisse ejusdem loci abbatissa. Certe scriptiois hujus libri et Chartularii ab Hemeræi visi prorsus idem est tempus, congruitque utriusque argumentum: quod ex dicendis etiam magis apparebit. Si ergo ista ibi legerit Hemeræus, jam a seculo xiv paucis annis inchoato ea erat apud Auriniacenses virginis opinio, ut crederent sacras Benedictæ exuvias anno circiter 665 ad monasterium suum, aut saltem ad locum, in quo hoc exstat, pervenisse: sed cum inter annum 665 et 1315 anni sexcenti et quinquaginta fluxerint, et antiquitatis amor frequenter imponat, vereor, ut laudato Chartularii fragmento hac in re satis tuto credi possit.

C
quas tempo-
re Caroli
Calvi virgi-
nes fuisse,
certum est.

8 Ut aliorum opiniones mittam, solum pauca addo certiora. Ex Hincmari Remensis archiepiscopi litteris apud Frodoardum lib. 3 Historiæ ecclesiæ Remensis capp. 23, 25 et 27 certo constat, medio seculo nono Auriniaci exstitisse parthenonem, cui Irmintrudis, vel, ut alias appellatur, Hermentrudis, prima Caroli Calvi uxor, munificam se præbuit, atque ex Parduli Laudunensis episcopi consilio, ab eodem rege conjuge suo insigne privilegium impetravit: postque hujus reginæ obitum collatis ab ea elemosynis Præpositum Auriniacensis monasterii non recte usum esse, et a Richilde, secunda Caroli Calvi conjuge, ejectæ, quæ monialibus ibidem præerat, Regulari abbatissæ substitutam fuisse neophytam quamdam, nomine Ricoaram. Quæ fuerit ista regularis abbatissa, per Richildem expulsa, ignoratur fatenturque laudati Gallix Christianæ continuatores, nullum se reperisse alicujus Auriniacensis abbatissæ vestigium ante seculum ix, quæ ex re non parum

verisimilitudinis accedit suspitioni Mabillonii de prima ejusdem loci fundatione pro monialibus Irmintrudi et Pardulo adscribenda.

9 Ut modo ad S. Benedictam redeamus, monasterium Auriniacense, quod sub S. Petri Apostoli invocatione primitus dedicatum, deinde vero ejusdem sanctæ Virginis martyris longe celebrius evasisse, aiunt idem Gallix Christianæ scriptores, quocumque tempore cæperit, jam ab aliquot seculis sacro ipsius corpore gloriatur; quo tamen illud tempore ibidem depositum fuerit, minime constat. Medium seculum vii ex loci Chartulario assignavit Hemeræus supra laudatus, cujus verba lubet hic recitare. Sequitur, inquit, in eodem fragmento (placet enim cetera percurrere, et, si datur, efficere paulo clariora) refossum Benedictæ corpus annos trecentos post ejus passionem, id est, circiter anno Christi dclxx: refossioni interfuisse aliquot episcopos, et comitem Viromanducorum, Garifredum nempe, vel quemvis alium ex iis, qui ad illa tempora a nobis sunt nominati: corpus ab episcopis elatum ab eo colliculo, in quo passa tumulataque virgo fuerat, in eum locum, ubi nunc ædificatum monasterium est: eo in cœnobio vixisse primo monachos, quibus nonnæ nigrae tandem successerunt.

10 De tempore consentiens Reverendus pater Franciscus Giry, Ordinis Minorum, vel quisquis ex eodem Ordine illius Operis, Gallix scripti, de Vitis Sanctorum iteratam editionem Parisiensem anni 1719 curavit, ad hunc diem in S. Benedicta, ex monumentis, ut asserit, Auriniaco acceptis, plura de eodem argumento enarrat, quæ in compendium contraho. Jam trecentis annis sanctæ Martyris corpus prope eum locum, in quo passa fuerat, a Christianis sepultum latuerat, cum cæco cuidam Parisiis divinitus revelatum est, sibi visum reddendum in loco, in quo istus corpus quiescebat. Auriniacum is perductus divino nutu in ejusdem sepulcro constitit, locumque latitantis istius sacri thesauri octodecim episcopis, qui ex diversis provinciis, Deo sic disponente, illuc convenerant, indicavit. Dum autem hi, quid agendum esset, consulunt, columba, quæ circum assitam silulam paululum volitaverat, in designato per cæcum loco coram illis consedit. Quo viso prodigio, eruitur terra, sanctæ Virginis corpus cum ejusdem martyrii Historia reperitur, sublaturque ad Auriniacense, tunc Canonicorum Regularium, nunc sanctimonialium Ordinis Benedictini monasterium deferitur.

11 Hactenus Giryus, cujus narratio ut explicatior est, quam Hemeræi, ita mirabilior est magisque suspecta, ne scilicet quispiam narrationem Chartularii, quod Hemeræus secutus est, istis prodigiis ex vulgari traditione male exornaverit, aueritque inventionem Historiæ martyrii illius, quæ ex dicendis minime verisimilis est. Non possum equidem in animum inducere, Hemeræum, qui cetera ad S. Benedictæ corpus spectantia ex prædicto Chartulario diligenter annotavit, et illustrare conatus est, isthæc prætermisurum fuisse, si in eodem legisset. Ulul tamen in eo legerentur, incertæ essent fidei, cum Chartularium illud non sit anno 1315 antiquius, Benedicta autem seculo iv ineunte passa creditur. Ut igitur dubitare nequeo, quin hujus sanctæ Martyris corpus a multis seculis Auriniaci quiescerit, ita nequaquam ejusdem inventionis annum,

A *annum, multoque etiam minus relata a Giryo ejusdem prodigiosa adjuncta tuto possum admitttere. De Vita seu Passione agam infra pluribus.*

Elevatum rursus dicitur seculo 15.

12 *Redeo ad Hemeræum, qui post ea, quæ num. 9 ex laudato Chartularii fragmento de effosso circa medium seculum VII Sanctæ corpore dicit, nil præterea de eo reperit ante seculum IX; in eodem fragmento legi denuo asserens, aliis abbatissis ignotis, antistitam loci fuisse Carolo imperante Ricoaram (quam scilicet a Richilde regina in abbatisæ Regularis locum male intrusam, ex Frodoardo diximus) Carolo, inquam, Calvo, et Arnulpho episcopante Lauduni; qui nempe est Hincmaro Hedenulphus, in cathedra illa sedens anno circiter DCCCLXXVIII; quæ fuit ætas Calvi imperatoris; quos annos etiam distincte Chartularium signavit. Ab eodem episcopo corpus humo eductum (quæ est inventio secunda illius) et ligneo feretro inclusum ad Ricoaram preces. Hedenulphus etiam vocatur tom. 9 Gallie Christianæ in episcopis Laudunensibus, ubi legitur Hincmaro, ejusdem sedis præsul, deposito anno 876 suffectus esse, de eoque pariter additur: Transtulisse dicitur corpus S. Benedictæ virginis in ecclesiam S. Petri apud Originiacum. Quid si hæc non secunda, sed prima fuerit ejusdem sacri corporis translatio? Nam dehinc non rara sit de eodem mentio, ante vero ab anno 685, quo primam factam voluit, plane nulla.*

B *deposito anno 876 suffectus esse, de eoque pariter additur: Transtulisse dicitur corpus S. Benedictæ virginis in ecclesiam S. Petri apud Originiacum. Quid si hæc non secunda, sed prima fuerit ejusdem sacri corporis translatio? Nam dehinc non rara sit de eodem mentio, ante vero ab anno 685, quo primam factam voluit, plane nulla.*

ac seculo XIII in argenteam thecam illatum

13 *Pergit Hemeræus ex suo Auriniacensis Chartularii fragmento cetera ad S. Benedictæ corpus spectantia exponere; nimirum hoc in eo, cui sub Ricoara seculo IX inclusum fuerat, loculo custoditum ad annos usque Emmelinæ, quam subrogarat Anselmus, episcopus Laudunensis, Emmelinæ frater, in monasterii præfecturam Eustachia, eadem abdicatæ. Est autem is Anselmus, qui de MALO NIDO dictus est MAUNID: Anselmum aperuisse feretrum ligneum anno MCCCXXI, VI Maii præsentibus Emmelina antistita, Eirardo de Duaco, canonico S. Vedasti, et loci thesaurario, Aëlide de Sisseio, Isabella de Cruce, Theodorica conversa etc.; sacra pignora loculo eduxisse, et in nobiliorem capsam recondidisse, auro et argento fabricatam, conferentibus monialibus suum quibusque mundum argenteamque suppellectilem, qua cista cuderetur: Isabella de Thorotta, quæ successisse Emmelinæ cœnobium gubernante, cistam esse perfectam, et translationem Benedictæ virginis institutam esse tum a Bernerio (alias Garnero) episcopo Laudunensi; et ab ea initium repetitum solemnibus illius processionis, qua sacrum carpentum Virginis ad eundem colliculum (ea quo corpus olim allatum fuisse, præmissum erat) astantibus fundatariis abbatiæ omnibus, summa veneratione portatur feria IV post Pentecosten.*

capitque illius peculiariter theca inclusum fuit.

14 *Quo hæc ad seculum XIV, cujus anno XV Chartularium, ex quo accepta asseruntur, confectum fuit, propius accedunt, eo certiore fidem merentur. Quæ de Emmelina de Maunid, seu de Mauni, in abdicatam ab Eustachia monasterii præfecturam suffecta ibi dicuntur, etiam habes in Gallie Christianæ tom. 9, col. 624 ibidemque etiam sequentia legere est: Anno MCCCXXI frater ejus (laudatus Anselmus) ipsa requirente ac presente, reliquias S. Benedictæ recognovit; tum. VII Cal. Jul. anno MCCCXXXIII caput ejusdem Martyris in aliam capsam affabre*

elaboratum transtulit. Obiisse dicitur Emmelina anno circiter MCCCXVI. Quem Hemeræus Bernerium dicit, is in eadem Gallia Christiana col. 540 Garnerus vocatur. Post Emmelinam quoque ibidem col. 624 subditur: Isabella de Torote, soror Roberti II, episcopi Laudunensis, corpus S. Benedictæ in decentiorem capsam ex argento, quod Emmelina de Mauni collegerat, conflata intulit VII Cal. Junii anni MCCCXVI.

15 *Eundem annum signat Girysus, sed Bailletus 1245; amboque observant, diem XXVI Maii tunc fuisse feriam III Pentecostes; ejusque rei memoriam solemnem annua processione recolit eadem feria III, addit Bailletus; Girysus vero postridie, seu feria IV post Pentecosten. Atque hic quidem annuæ processionis diem rectius annotavit, sed nec anno 1246, nec 1248 dies XXVI Maii cum feria III Pentecostes concurrat: nam horum priori anno Pascha incidit in diem VIII Aprilis, Pentecoste in XXVII Maii; posteriori Pascha in XIX Aprilis, Pentecoste in VII Junii. De supplicatione sermo infra recurret: Idem ambo scriptores de sacri capitis a reliquo corpore separatione, atque ipsius corporis in novam thecam translatione etc. sic loquuntur, quasi eodem tempore sub Garnero Laudunensi episcopo et Emmelina abbatisa contigissent, quæ Hemeræus Gallieque Christianæ continuatores, partim sub his, partim sub Anselmo, Garneri decessore, et Isabella de Torote, quæ Emmelinæ successerat, facta tradunt. Ceterum supererat quidem Garnerus anno 1248; verum id asserere nequeo de Emmelina, quæ verbis supra datis anno circiter 1246 obiisse dicitur.*

16 *Exploratum non habeo, quo tempore dexterum Sanctæ brachium a ceteris ossibus separatum fuerit, quod argenteo vasculo seorsum inclusum inter sacras reliquias Auriniaci servari, Hemeræus affirmat. Addo denique, quæ de ejusdem Virginis lipsanis laudati Gallie Christianæ scriptores col. 626 in Maria Catharina de Monthuc abbatisa insuper annotarunt. Capsam S. Benedictæ reparavit et auxit, cujus reliquias recognosci curavit XIII Cal. Jun. anni MDCXV; quo tempore et os femoris in alia capsula argentea inclusit, et partem unius costæ pio cuidam civi Parisiaco concessit, quæ nunc in ecclesia Templi Parisiensis religiose asservatur. Reparandi causam eam tradunt Girysus ac Bailletus, quod sacra hæc theca calamitosis belli, ac maxime Calvinistarum, temporibus huc illucque vecta, et sub humo abscondita admodum attrita esset, proptereaque a laudata abbatisa novam fieri curatam ex argento deaurato, quæ, teste Giryo, magnificentia, magnitudine et artificio cum Parisiensi S. Genovevæ lipsanotheca possit comparari.*

17 *De tempore nonnihil dissentientes pro anno 1615 annum 1619 nominant, quo Girysus addit, sacra Benedictæ ossa a Laudunensis episcopi vicario solemniter in eandem illata fuisse. Bailletus etiam de aliqua ejusdem reliquiarum portione in ecclesia Templi Parisiis, aliaque ibidem in ecclesia S. Germani Autissiodorensis servatis meminit. Porro hæc omnia, quæque de cultu præterea dicemus, videntur hujus sanctæ Virginis corpus Auriniacensibus satis solide vendicare, nisi firma in oppositam partem argumenta proferantur. Verumtamen Tillemontius tom. 4 Monumentorum Ecclesiasticorum, pag. 540 Gallie sic loquitur: Creditur hodie dum corpus*

AUCTORUM
C. S.

de cujus rei gesta tempore et auctoribus pauca notantur.

E

Alia ad ejusdem Sanctæ reliquias tum hic

F

tam alibi spectantia

ejus

LECTORA
C. S.

haberi in abbata canonico Regularium S. Martini in Bosco prope Halluin, in decanatu Ressons diocesis Bellocensis; quam ob rem de illa meminit Bellocense Breviarium; sed quod in illo legitur, exiguam verisimilitudinem habet. Asseritur illa passa Auriniaci ad Isaram in diecesi Laudunensi, ubi etiamnum superest abbata virginum, ejus nomine dicta, quæ etiam credunt, ejusdem corpus apud se esse.

Quid de S.
Benedictæ
corpore

18 De S. Martini in Bosco. seu, Ruricurtensi, Gallice Ruricourt monasterio, olim canonico Regularium S. Augustini, nunc Congregationis Gallicanæ, consule, si lubet, Gallie Christianæ continuatores tom. 9 a col. 826; qui, cum in abbatissis Auriniacensibus, ut vidimus, de Benedictæ corpore, velut apud has certo quiescenti, studiose egerint, hic vero de iisdem nullum prorsus verbum faciant, hoc ipso suo silentio innuere videntur, vel sibi minime probari, quæ pro istius thesauri possessione Ruricurtenses forsasse allegarunt, vel hosce ipsos a sua ista opinione recessisse. An tamen, et quæ Ruricurtenses pro ea allegaverint, hactenus non legi; Bailletus ait quidem, hosce illam multis persuasisse, sed solum Tillemontium nominat, cujus verba jam dedi: Girys eandem Auriniacensibus indubitanter adscribit, nulla facta de Ruricurtensibus mentio.

Ruricurti,
ut volunt,
honorato
consensum.

19 Frustra etiam consului Petrum Loucetum in Historia et antiquitatibus urbis et agri Bellocensis, qui licet, lib. 1, cap. 9 de S. Romana ac Leoberia, quæ cum aliquot aliis virginibus Romanis, duce S. Benedicta, in Gallias advenisse ferentur, agat, deque ejusdem Romanæ corpore, tum ibi, tum lib. 4, cap. 14 meminert, de S. Benedictæ tamen, quam ne nominat quidem, sacris ecclesiis altum silet: quod rursus silentium quid potius innuat, quam ipsi quoque ignotum fuisse, hasce Ruricurti in Bellocensi agro servari. Contra pro Auriniacensibus virginibus stant magna apud istas, saltem a seculo XIII, reliquiarum illius veneratio festivitatesque annuæ infra memoranda, quibus donec pares similesve titulos opponi videam, non est, cur Auriniacensium possessionem in dubium revocem. Fortasse Ruricurtensis abbata aliquas ejusdem Sanctæ reliquias aliquando accepit, quæ (ut non raro fit) corporis nomine venerint; nec disciplicet Jacobi Longuevallii tom. 6 Historiæ ecclesiæ Gallicanæ, pag. 319 suspicio, ubi postquam de S. Benedictæ reliquiis Auriniaci cultis asseveranter locutus fuerat, hæc subjecit: Canonici Regulares Ruricurtenses (id est, S. Martini in Bosco) possessione corporis S. Benedictæ gloriantur: sed cum BENEDICTÆ nomen satis commune sit, credibile est, duas Sanctas esse diversas.

§ II. Ejusdem apud Auriniacenses variæ festivitates, corporis translationes et reliquæ a corpore separatæ, etiam alibi.

Ex Auriniacensi Officio per Octavam

Non minor, quam sacri Benedictæ corporis veneratio, in Auriniacensi abbata est ejusdem Sanctæ reliquæ Ecclesiasticus cultus. Præmanibus habeo hujus monasterii Officia propria, curante superius laudata abbatissa Maria Ca-

tharina de Montluc a Benjamine de Brichanteau, D. Laudunensi episcopo, anno 1618 approbata, anno sequenti Insulensibus typis in Flandria excusa. Inter hæc habet S. Benedicta hoc die VIII Octobris, quo illius martyrium recolitur, Officium ritus duplicis primæ classis, cum Octava, per quam Lectiones secundi Nocturni distributæ, Hymnique, Responsoria et Antiphonæ propria sunt, ex ejusdem Passione (utinam meliori!) fere de prompta, quibus illa ut virgo, martyr, fideique in eo Gallie tractu magistra celebratur. Non abs re fore arbitror, aliqua ex illo hic recitasse, Hymnus in utriusque Vespere Laudibusque sic habet.

21 Beato nobis lumine
Festiva coruscet dies,
Qua cœpit hic Benedicta
Cœli potiri gaudiis.

Casto fuit sub pectore
Mens pura culpis omnibus,
Servans decorem virginum
Membris et vitæ jugiter.

Fœlix beato Pneumate,
Doctrix supernæ patriæ,
Sistit polorum præmio
Gentes alumna Gallia.

Tandem, peracto munere,
Onusta multis meritis,
Martyr triumphat rosea
Cervice casa gladio:

22 O vere felix spiritus!
Quem Sponsus author virginum,
Accepta gratis munerans,
Trino coronat stemmate.

Supplex requirit advolans,
Jutricem porrigas manum,
Plebs, his in mundi fluctibus
Ut grata Christo vita sit.

Christus placatur virginum
Candore, extorquet manibus
Fœlix purpura martyrum
Culparum virgam vindicem.

Nos ergo culpis plurimis
Graves, mater Benedicta, vitæ,
Mœrentes, flexo poplite,
Adsis rogata, quæsumus.

Trino sit Deo gloria,
Qui dona donis præmians,
Coronans sua munera,
Dat gratiam pro gratia. Amen.

23 Hymnus vero ad Matitimum hic est:
Mentis obtusæ radiis acumen
Vincitur puræ, Benedicta, vitæ,
Nec valent dignis resonare fibris
Præmia voces:

Neque si concors numero sororum
Turba quaterno velit, atque quino,
Fide, vel cœlum querula monere, aut
Voce suavi.

Nam fuit sacris redimita gemmis,
Exstitit virgo, docuit fideles,
Sanguinem fudit, meruit Mariæ
Nubere Nato.

Nupsit, in terris sine carne vivens,
Nupsit, errantes revocans ad astra,
Nupsit, effuso moriens cruore,
Nupsit Olympo.

O decus nostri generis, sacrarum
Virginum splendor, copulata Christo
Quæ manes cœlis, precibus secunda
Respice nostris.

Laus, honor, virtus, decus et potestas
Virginum

A Virginum Sponso, Genito Mariæ,
Qui beat cunctos, et ad astra tollit
Pectore puros.

item Anti-
phonæ ad
Magnificat
et Benedi-
ctus, et Oratio.

24 *Addo Antiphonas ad Magnificat et Benedictus: In primis Vesperis hæc est: Beatissimæ Benedictæ gloriosum agonom solemnè Officio celebremus, quæ nobilis inter primos Romanorum, illustrisque senatoria proles, sed Christi fide gloriosior, Belgarum partes proprio sanguine decoravit. Eja! Christum Dominum in Sancta mirabilem prædicemus. Alleluja. ̄. Gloria et honore coronasti eam, Domine. ̄. Et in conspectu populi tui magnificasti eam. In secundis autem Vesperis ista: Hodie Benedicta, virgo Romana, caduca sæculi transcendens, procellosisque maris fluctibus superior, crudelis tyranni supplicis fortior, felici exitu coronam gloriæ adeptæ est: gaudeamus, quia cum Sanctis omnibus regnat in æternum. Alleluja. In Laudibus denique ad Benedictus illa: Rex tuorum Christe, fidelium, qui pro te certantibus ades, et ipse fidelis, supplicantis populi suscipe vota, ut, qui beatæ Virginis tuæ coronas veneramur, ejus apud te meritis adjuvemur. ̄. Annunciavit inter gentes gloriam tuam ̄. Et populo Gallicano mirabilia tua, Domine. Oratio demum talis est: Omnipotens sempiternè Deus, da nobis in solemnitate sanctæ Benedictæ, virginis et martyris tuæ, congrua pietate gaudere, ut et potentiam tuam in ejus passione laudemus, et provisum nobis experiamur auxilium. Per Dominum etc.*

Alterum ibidem Officium Translationis

25 *Alteram ejusdem sanctæ Virginis festivitatem annuam, quæ Translationis est, laudatæ Auriniacenses moniales celebrant die xxvi Maii. Dico die xxvi Maii, quamquam die xxvii Maii ibidem legatur ex errore typographico, qui manifestus ex eo fit, quod in eodem Officio ex Breviario Romano præscribitur nona lectio ac commemoratio S. Eleutherii Papæ martyris in Laudibus et Missa privata, quæ scilicet in Romanis Breviario ac Missali, non die xxvii, sed xxvi Maii leguntur. Quam ob rem Majores nostri S. Benedictæ virginis Translationem, velut in monasterio Auriniacensi coli solitam ad eundem mensis diem xxvi inter Prætermisissos reposuerunt, lectore ad hunc diem viii Octobris, quo primarium illius Sanctæ festum ibidem ex dictis recolitur, interim remisso.*

annuum, commemoratio quotidiana,

26 *Celebratur festività hæc ritu duplici secundæ classis eodem, quo supra natalitius dies, sed sine Octava, acceptaque Oratione ex Comuni virginis, Deus, qui inter cetera potentia tuæ miracula etc, sola voce Natalitia in Translationem commutata; ut necesse non sit de eo plura annotare. Porro, cum ex translationibus superius relatis sola illa, quam Isabella de Torote, sive anno 1246, sive 1248, curavit, die xxvi Maii facta legatur, verisimillimum est, hujus memoriam mox dicto Officio annuo coli. Inter suffragia seu Commemorationes communes Sanctorum, quotidie, præterquam in festis duplicibus, recitandas, suam quoque post sanctum patriarcham Benedictum ibidem habet S. Benedicta ad Vesperas hoc modo: O quam gloriosa luce corusca * Virginis gloria, quæ Gallorum gentem invictissimam prædicatione, miraculis et effuso sacro sanguine, Christo Domino copulavit, cui laus et gloria per secula. ̄. Mirabilis Deus in sancta sua Benedicta. ̄. Et sanctus in omnibus operibus suis. In Laudibus vero sic: Sanctæ virginis Benedictæ memoriam*

an coruscet?

recolamus, quæ gratiam * in sua virginitate, gratius in Euangelii prædicatione, gratissimum in passione sua Domino sacrificium obtulit; ejus meritis ad cœlestem Hierusalem aliquando pervenire mereamur. ̄. Annunciavit etc, ut supra, cum Oratione ex festo Translationis, substituta voce Commemorationem pro Translationem.

ACTORE
C. S.
an gratum

27 *Jam supra num. 13 ex Hemeræo: fragmentum Chartularii Auriniacensis laudante, meminimus de processione, in qua Sanctæ corpus ad colliculum, in quo hæc passa primoque sepulta fuisse creditur, Auriniaci feria iv Pentecostes annuatim solenniter haberi solita. De eadem sic legitur tom. 9 Galliæ Christianæ col. 621: Plurimorum feudorum domini solenni supplicatione, in qua corpus sanctæ Martyris (Benedictæ) defertur quotannis feria iv post Pentecosten, adesse tenentur, homagiumque abbatissæ innovare. Laudato Hemeræo teste, hæc supplicatio initium cepit ab ejusdem sanctæ Virginis corporis in argenteam arcam depositione, curante Isabella de Thorotta, seu Torote, anno 1246 vel biennio post die xxvi Maii, ut num. 15 dictum est, peracta, cujus memoriam eadem processione quotannis renovari, etiam observant Bailletus et Girys, cum hoc discrimine, quod prior id feria iii, alter feria iv post Pentecosten, fieri velit. Ast vereor, ne hi ambo ita senserint, quod perperam crederent, diem xxvi Maii anno 1246 vel 1248, cum feria iii Pentecostes concurrisset; de quo vide dicta num. 15.*

annuamque ad colliculum, in quo passa creditur,

E

28 *Potuit quidem, ut Hemeræus ex fragmento Chartularii asserit, eadem supplicatio initium sumpsisse a translatione per Isabellam de Torote facta; verum cum hæc, non feria iv Pentecostes, sed eodem, quo contigisse dicitur, die xxvi Maii Officio ecclesiastico recolatur, neque hic neque alibi in toto Proprio Auriniacensi de eadem supplicatione, primæ sacri corporis et loco passionis ad Auriniacensem ecclesiam translatione exstet mentio; fortasse ad hujus memoriam supplicatio, de qua agimus, primo facta fuerit in translatione die xxvi Maii sub Isabella de Torote, tumque simul decretum, ut deinceps annualim fieret feria iv Pentecostes, sicut hoc pro arbitrio die. Fatendum tamen est, hanc suspicionem non alia niti ratione, quam quod alioquin gemina recoleretur unius translationis, seu sacri corporis in novam thecam depositionis memoria, nulla vero primariæ, quæ scilicet idem corpus Auriniacum primo allatum fuit; quodque ejusmodi ad primum Sanctæ tumulum cum ejusdem corpore processio et ad monasterium regressio ejus rei memoriæ celebrandæ apprime congruant.*

solemnis cum corpore processio.

F

29 *Hactenus de S. Benedictæ apud Auriniacenses virginis cultu; quem in diocesi etiam Cameracensi olim exhibitum eidem fuisse, varia ostendunt Kalendaria, de quibus vide dicenda hoc die in S. Ragenfredæ, partim seculo xii, partim binis seqq. exarata. Nunc ad ejusdem Acta veniamus. Hæc trecentis circiter post illius martyrium annis acclusa corpori reperta fuisse asseruit supra Hemeræus num. 10. Præluxisse illi potuit alter, de quo Guilielmus Mariot in Historia Metropolis Remensis lib. 1, cap. 29 hæc habet: Gesta ipsius (Benedictæ) Mss. post trecentos annos in tumulo ejusdem reperta fuisse tradit (in margine additur: In excerptis necdum editis) Clariss. vir D. de Lalain, causarum actor peritissimus, qui Lauduni hoc seculo (decimo septimo) floruit, iisque haberi, S. Benedictam*

Passio illius quæ in ejusdem tumulo reperta falso dicitur.

AUCTORES
C. S.

Benedictam cum quadam collactanea, et servula sua Laudunum venisse (Quod, inquit, ANTIQVIOR ETAS BIBRAX APPELLARI VOLUIT) eamque postea a Matroclo, scelestissimo iudice, interemptam, quem Aloisius Lipomanus MACROBIUM vocat; huncque tempore Rictiovari sub Diocletiano vixisse. Hæc totidem verbis describenda censui, ut lectori constet, non aliis ibi de Actis agi, quam quæ editurus sum: eadem enim, quæ Lalaimus ex suis recitavit, leguntur in nostris.

et cuius aliquot apographa habemus.

30 Plura eorum apographa habemus, nimirum in insigni codice Ms. Membranaceo, olim abbatiæ Vallicellensis, quem Majores mei anno 1637 a clarissimo viro Balthasare Moreto permutatione sibi compararunt: item in altero codice nostro membranaceo notato Q. Ms. 15; tertium ex Ms. Rubræ Vallis, collatum cum Audomaropolitano, Bonifontis ac serenissimæ Regine Sueciæ codice notato 1171, ac denique aliud ex comobio Bodecensi Canonicorum Regularium in diocesi Paderbornensi. Atque eo fere solo hæc

B omnia differunt, quod eorundem aliquot, non omnia, præstam Prologum habeant, quodque in Bodecensi eadem Passio S. Saturninæ virginis martyri afficta sit, mutato ubique Benedictæ nomine in Saturninam, ut dudum observavit Papebrochius noster in eadem Saturnina ad diem xx Maii. Similem prorsus, sed multo compendiosorem, ac sine Prologo, Petrus de Natalibus, Equilinus episcopus (pro quo supra apud Marlotum perperam legitur Aloisius Lipomanus) suo Sanctorum Catalogo lib. 9, cap. 40 inseruit: neque alia usæ sunt Auriniacenses sanctionales pro ejusdem Sanctæ Officio proprio concinnando, ut hoc cum illa conferentibus manifestum est.

longe post Sanctæ tempora

31 Si (quod nonnulli supra nominati dixerunt) Vita hæc in prima corporis Benedictæ trecentis circiter post illius martyrium annis inventione in tumulo reperta fuisset, sane magnam ab ætate sua auctoritatem sibi posset vindicare, hæcque tutari, quæ in eadem a veri specie non parum aliena leguntur. Hoc enim admissio, dicenda illa esset a synchrono conscripta, unaque cum sacro Martyris corpore tumulata. Verum tantæ antiquitati illa ipsamet Vita non modo non congruit, sed etiam adversatur. Secundum meam

C partitionem num. 3 biographus seculum, quo Sancta viverit, indicavit his verbis: Cum jam perfecti sermonis coeperat seminatatio seculis, verbumque Dei omni ætati, omni sexui, universæque conditioni... per sanctarum venerabiles ecclesiarum dividebatur principes, erat Romæ eo IN TEMPORE quedam venerabilis virgo, Benedicta nomine et merito. Quis hic scriptorem Sanctæ synchronum, ac non potius ab illius ætate longe remotum agnoscat?

et ex populari traditione scriptus fuit:

32 De ejusdem Romana patria genereque ibidem dubie sic loquitur: Hæc autem... genere patriæque Romani senatus sinu dicitur exorta. Deinde num. 5 de ejusdem sociarumque illius in Galliam adventu non magis affirmative ait: Benedicta cum supradictis virginibus... relicto solo parentibusque, fines Gallorum... FERUNTUR advenisse. Item num. 8 de Auriniaco, passionis ac sepulture loco, Hic siquidem, inquit, memoratus tunc pollebat antiquitate locus, quia erat flumine jocundus, terris fecundus, arborum situ nemorosus; spurcitiis tamen adhuc ydolorum nimium repletus. Denique num. 10: Tunc Matroculus (judex) di-

xisse (scilicet Benedictæ) FERTUR etc. Enimvero non sunt hi loquendi modi auctoris synchroni, sed ætatis longe posterioris, neque ex synchronorum relatu, sed ex populari traditione scribentis, eoque tempore, quo Auriniaci tam sacra, quam profana res publica (saltem ut biographo visum est) plurimum immutata fuerat.

33 Quo tamen seculo ea Acta scripta videntur, non est mihi in promptu dicere. Posteriora non esse seculo xi, statuo ex Vita seu Passione S. Romanæ virginis martyris, Bellocaci cultæ, cujus auctor anonymus eodem seculo non pauca ex istis in hanc transcripsit, ut jam observatum apud nos est in Commentario prævio ad ejusdem S. Romanæ Vitam tom. 2 Octobris pag 131 et sequenti. Hinc mirandum non est, in Actis S. Benedictæ, de quibus quærimus, nulum prorsus verbum fieri de ejusdem corporis translationibus, quas seculo viii sub abbatissis Emmelina et Isabella in monasterio Auriniacensi factas esse, supra docui. Porro cum par in iisdem silentium sit de altera priore, ac fortasse omnium prima, translatione, sub finem seculi ix a Riccara (ut pariter dictum est) curata, hac illa priora apparent. Dixi fortasse omnium prima translatione: nam prima corporis inventio, quam quidam circa annum 665 contigisse, aiunt, et biographus æque ac ceteras tacet, non nisi ex Ms., annis circiter 650 post exarata, primo innotuit, et ut minus admodum incerta est, eoque ineptior ad addendam Actis majorem, quam sapiant, antiquitatem.

34 Si divinare tuberel, nihil mihi verisimilius occurrit, quam illa seculo ix, dum de transferebatur Auriniacum, elecanthoe ibidem sacro Virginis corpore agi ceptum erat, a quodam, vulgarem traditionem secuto, concinnata fuisse, nisi forte miracula, ad ipsius primum tumulum impetrata, iisdem Actis scribendis occasionem dederint, priusquam de dicta translatione vel elevatione cogitaretur. Nam Acta e primo tumulo sanctæ Martyris medio seculo vii eruta esse, ex præmissis minime verosimile est; sed scriptoris tempore eundem tumulum inclarusse miraculis, ipsemet in calce sic indicat: Passa est autem octavo Idus Octobris venerabilis virgo Auriniaco sub Matroculo, carnifice impio, ubi per ejus devotissima merita fideliter petentibus vota præstantur multiplicia.

35 Quid Porro in iisdem Actis potissimum displiceat, jam expositum in Opere nostro est in mox laudato Commentario prævio de S. Romana; ibidem dicta pro hic insertis habeo, in Annotatis lectorem de singulis moniturus. Ex tam incertæ vero ætatis, ac minime sat antiquo auctore, rerumque, quas narrat, insolentia non possum non admodum suspecta habere S. Benedictæ patriam Romanam, senatorium genus, et adventum in Gallias, quæ nec biographus ipsemet, nisi solita dubitantium addita voce dicitur, Fertur, ausus asserere est. Imo dubius hæreo, illamne Gallam virginem credam, an Romanam. Quod ad tempus martyrii attinet, illud ex dictis in Commentario prævio de S. Romana, die iii hujus probabilius reponendum esset sub Diocletiano et Maximiano, si satis constaret de harum Virginum societate; quæ cum certa non sit, malui supra in margine adscribere: Forte sub Diocletiano et Maximiano. Ceterum, ne S. Benedictæ Vitam merito culpæ videamur, eam cum debitis observationibus hic subjicio.

ACTA

ACTA

FABULOSA,

Auctore Anonymo,

*Ex codice nostro, primo Valli-
cellensi, deinde clarissimi viri
Balthazaris Moreti, collato cum
aliis.*

Gesta San-
ctorum co-
gnoscendi

Supernæ sublimitas pietatis, nutu cujus benefi-
cissimi omnia sunt condita terrena pariter ac cæ-
lestia, non sanctæ desistit gremium Ecclesiæ
B matris sermonibus erudire salutiferis, et per suorum
merita virtutum monstrare incrementa: unde
convenit nimis populorum turbis exempla sanctorum
enarrare fidelium ad incitandos animos suorum
ad cælestium præmia gaudiorum. Nam quis digne
possit conscribere, eorum gesta et virtutifica-
tionum insignia quantam perpetuitatis indulgentiam
nobis pariter conferant et salutem? Inde nanque
caritatis solidatur fideique fundamentum, amor
summæ nutritur pietatis, desiderium nascitur sanctæ
conversationis, temporalium despectus rerum
exoritur, virtutum gaudia generantur.

utilitas.

2 Magnum etenim Dei, ut cernimus, donum,
ac omnium meritis Sanctorum condignum, ut,
quorum eloquentiæ prædicationibus præfulget
Ecclesia felicibus; quorum edocti exemplis sumus
ad studia bonorum operum sanctissimis; quorum
in prælio certaminis spiritu veritatis sumus armati,
eorum quoque innumerosa certamina collaudantes,
ad optinendam Dei misericordiam sacris erigamur
meritis, et ad nostræ edificationem possibilitatis,
hæc eadem perhennibus inseramus monumentis;
et qui nostris cotidie affligimur delictis, ipsorum
C intercessionibus protegamur et meritum undique
consolationibus foveamur *a*.

Nobili genere
nata Roma
Benedicta

3 Igitur cum jam perfecti sermonis cœperat esse
seminatio seculis, verbumque Dei omni ætati,
omni sexui, universæ conditioni, secundum unus-
cujusque capacitatem intelligentiæ per sanctorum
venerabiles ecclesiarum dividebatur principes, erat
Romæ eo in tempore *b* quædam venerabilis virgo,
Benedicta nomine et merito *c*: hæc autem nobili
ex prosapia religione Christiana, secundum istius
seculi ordinem opulentiæ rerum non infima, gene-
nere patriæque Romani senatus sinu dicitur *d*
exorta, cui summa spes erat in Christo et con-
stantissimæ fidei semper devotio. Ipsa denique
sacra Benedicta virgo preciosa, pauperiem Christi
omnibus præferens divitiis, magis voluit pere-
grinari extorris et advena, quam principari in suis,
ut fuerat digna. Nam instruebat circa se quoscum-
que poterat contingere, fidelium animos, persolvens
Deo cotidie orationum vota, ymnorum et laudum
ubertim præconia.

4 Habebat ergo secum in suæ sanctæ conversa-
Octobris Tomus IV.

tionis habitu generosas duodecim Virgines, pro-
creatas unius germine seminis *e*, et decoras opinione
præfulgidæ indolis, in quarum mentibus virtus
sacre operationis generaverat honorabile culmen
gratissimæ honestatis. Erant quidem una religiosæ
fidei semper familiaritate conjunctæ: numquam
viro ulli copulate fuerant vinculo maritali: eru-
dierat enim eas venerabilis Virgo multimodis vir-
tutum generibus, et sanctorum documentis Scriptur-
arum perhennibus, formabanturque sensim ipsæ
adolescuntulæ omni pietatis opere, proficientes
ejusdem pietatis gratiâ, divina eis ubique repro-
pitante clementia. Postea tamen Benedicta, beata
Christi virgo devota, de paternis nequaquam aliquid
substantiis adipisci cupiens, ut Christo militare
posset, omnibus perquirat modis. Precibus enim
humillimis depoposcit, quo numquam eam in pro-
priis facultatibus eam * manere concederet; sed
omnem vitæ suæ cursum in peregrinationis laborem
exponderet.

A. ANONYMO.
duodecim
virgines pie
insistit, et
amore Chri-
sti* abundat
cam

5 Ista quidem et alia plurima intra se cogitando,
volvebat sæpe in animo, quæ pereptura erat in
celo. Audierat nanque jam tunc quorundam re-
latione multimodè gloriosæ martyrum Christi certa-
mina, videlicet Quintini et Luciani *f*; aliorumque,
qui ab urbe Roma progressi, locis in diversis,
operante gratiâ Salvatoris, Galliarum populis,
jam palmam martyrii sunt adepti, viam prædi-
cando veritatis. Sic denique sancta Benedicta cum
supradictis virginibus, simili desiderio accensis,
concordanti voto, relicto solo parentibusque, fines
Gallorum. Domino ducente, feruntur *g* advenisse.
Non equidem, quæ fuerant unius amore caritatis et
studio corroboratæ sanctæ conversationis, aut
formidinis causa devictæ, aut timidæ de perse-
cutionis examine, longa terrarum petierunt spatia;
sed illud præcordialiter scientes, quoniam, qui-
cumque plus laborat in Dei servitio, majoris
præmii in remuneratione condignus habebitur in
futuro.

peregrinata
in Gallias est.

E

f

g

6 Quisquis enim se Christianum profitetur, debet
veraciter per omnia Auctoris sui sectari exempla,
dicente Scriptura: " Qui dicit, se in Christo ma-
nere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambu-
lare *h*. " Unde non immerito Dominicæ jussionis,
audaciam temeritatis calcaverunt humilitate
sanctitatis, derelinquentes temporalia; et pro hiis
mercede sunt sempiterna. Nulla enim dolositas,
nullus rancor invidiosæ fraudis obviaverat in itinere
Sanctis, quoniam munitæ erant auxilio dexteræ
cælestis. Præfata vero jam Dei Famulæ, gratiâ
divini Spiritus ammonente, ab invicem separari
sunt jussæ *i*, quo unaquæque earum passim suo
potius ingenio fructum multiplicem acquireret
Domino.

ubi isdem
divinitus jus-
sis invicem
separari.

h

F

i

7 Hiis itaque tali separatis ordine, sancta Bene-
dicta tandem cum quadam collectanea et conser-
vula sua, nomine Liobera *k*, Lugdunum *l* venit,
quod et ætas antiquior Bibrax *m* nuncupari maluit;
ibique aliquantisper commorata cœpit toto cordis
affectu Domino, ut solito, famulari Christo, sanctis
dedita *n* conversationibus, temporalium nudata
rerum opibus, reconditum habens semper in scrinio
pectoris Dominicæ monumentum præcepti; ideoque
voluntatem sui affectus venerabiliter consecuta
fuisse legitur *o*. Instabat quoque jejuniis et ora-
tionibus crebris, ac despiciebat cunctarum blan-
dimenta opum pro amore regni cælestis. Cum

ipsa Lugdu-
num, atque
hinc Aurinia-
cum se reci-
pit.

k

l

m

n

o

A. ANONYMO. ergo cotidie tantum sanctitatis perficeret opus, significatum est ei indicio divinæ voluntatis adire Auriniacum, locum super Iseræ fluvio situm, ibique prædicationum Christi documentis, viribus insistere cunctis.

ubi dum
sanctitate
ac beneficiis
claret,
p.

8 Hic siquidem memoratus tunc pollebat anti-
quitate locus, quia erat flumine jocundus, terris
fecundus, arborum situ nemorosus; spurcitiis
tamen adhuc ydolorum nimium repletus p. Hunc
ergo locum præclara Martyr elegerat expetendum,
quo, auxiliante gratia Dei, certamen gloriosum
triumphandi adversus hostem faceret, et post tanti
conflictionem certaminis in futuro præmium æternæ
caperet beatitudinis. Ad quem cum primum an-
gelico ductu, Dominicæ protectionis munita clipeo,
animo accessisset intrepido, idem jam dictus locus
maximam Christi gratiam in lucrandis populis
fuerat adeptus: ubi hæc gloriosa virgo devotione
sanctæ professionis cotidianis vivens diebus juve-
niles artus jejuniis macerabat felicibus. Erat enim
mira patientiæ, sanctæ humilitatis, et cælestium
gratiarum exornata donis. Vultu nanque placida,
mente tranquilla, sermone nitida et opere sancta.
B Hæc autem et alia multa de ea, operante divi-
na clementia, per contigua divulgabantur loca:
idcirco ad eam convolabat plebs invalida, cui
concessit gratia piissimi Conditoris medelam ani-
mæ et corporis per ejusdem meritum Benedictæ
virginis.

judicii sisti-
tur: Chris-
tum confite-
tur,
q.

9 Audiens quoque hæc quidam Matroculus q
scelestissimus iudex ad prædictum celeriter per-
venit Auriniacum, qui ideo ad eundem locum
venerat, ut si ipso venerabilis Virgo suis obe-
dire mandatis nollet, eam statim jugulando abs-
que ulla dilatione necaret. Denique studebat mul-
topere minister dæmonis et totius fomes crimi-
nis, qualiter ipsius pretiosæ Virginis animam,
ad cæli palatium proferantem, ad inferni clau-
stra mitteret, et Christi sanguine redemptam
denuo dæmonicæ jugo servitus inclinaret. Hinc
enim jam dictus Matroculus, cum ad præfatum
locum advenisset, statim jussit, illic sibi sessio-
nem parari, sanctamque Dei Virginem suis aspe-
ctibus sisti. Cui et ait: Puella, tu quæ es, aut
quæ diceris, aut cujus conditionis es? Beata Be-
nedicta respondit: Vere Christiana sum; quia
semper Christum ab infantia cupivi colere, et
nunc et in perpetuum cupio in ejus mandatis
jugiter perseverare. Si de nomine aut conditione
requiris: Civis etenim sum Romana juxta me-
C orum conditionem parentum, Benedicta tamen
nuncupata.

eaque in
confessione

10 Tunc Matroculus iudex scelestissimus ad
hæc hoc dixisse fertur: Si hæc ita se habent,
ut loqueris, expedit tibi meis parere consiliis,
quibus tormentalia possis evadere supplicia, et
in nostra permanere amicitia. Nam et ego tibi
alloquar secretius, quod sum genere Judæus r,
nec nomen Jesu crucifixi, cujus te servulam
corde asseris, et ore publice profiteris, nun-
quam mente amavi, neque ejus dicta auribus
prosum meis inferre temptavi; sed semper ejus
culmen Ecclesiæ, quod videtur a Christianis ve-
nerabile, in quantum potui, destruere valenter
curavi. Sancta autem Benedicta, audita temerita-
tis audacia, nimique præsumptionis injuria,
confestim dixit ad eum: Audi, Matroculè, omnium
hominum infelicissime; audi me servulam Christi,
reddere tibi paratam de omnibus rationem. Nemo
etenim potest omnipotenti Deo in una eademque

re, atque ejus hostibus gratus existere: nam se D
denegat amicum Deo, qui ejus placet inimico.

11 Cumque hæc audisset, iracundia repletus
ait ad eam: Benedicta, quis est Deus tuus, vel
quæ est potestas ejus, ut vindicet injurias tuas
de me, aut quis eripiet te de manibus meis? At
illa fiducialiter, ut ancilla Christi, nichil formi-
dans penas inimici, hæc verba implissimo respon-
dit carnifici: Deum enim habeo adjutorem, qui
est in cælo, cui me devovi virginem, habenti
totius creaturæ potestatem: ipsi soli die noctu-
que servio, illius servituti usque in finem prob-
abiliter adherere peropto. Tunc Matroculus ad
hæc: Benedicta, adhuc miserabilis puella, astu-
tule tuæ in infantia positæ s, jam nunc misere-
re: nam, si non fueris rebellis, eris gratissima
coram oculis nostris. At illa respondens ait:
Magis parata sum pro nomine Domini mori,
quam in ullo sermone tuæ placere voluntati.
Audiens vero Matroculus pestifer hos sermones,
furore et ira repletus præcepit, eam expoliari, et
multis virgarum plagis admodum cædi; dixitque
ad eam: Ego quidem jam manifestavi clementi
vultu, quod nomen Christi nollem amplius au-
dire; et tu e contrario illud ostentas mihi. Cave
ergo, ne in nomine illius Crucifixi coram nostro-
rum auribus fidelium ulterius ista loquaris.

12 Cui sancta Virgo ait: Durum quippe et
nimis asperum michi videtur, Dominum meum
Jesum Christum inaniter deserere, qui crucifixus
est pro hominum salute, cui et vita et mors non
desinit famulari, cæli terræque, maris et homi-
num Creatori. Qui ex semetipso, antequam que-
quam faceret a principio, genuit Filium, et ex
virtute sua protulit Spiritum Sanctum: Filium,
per quem crearet omnia, Spiritum Sanctum, ut
vivificaret universa: qui linguas infantium etiam
fecit disertas, et fidelium mentes unius efficit vo-
luntatis. Ipsius enim amore inflammata veritatis
fideique arma suscepti, ut tuæ versutis impuden-
tiæ omnibus possim valenter resistere. Matrocu-
lus ad hæc: Benedicta, inexorabilis puella, quare
de tantis tormentorum penis utilius consilium
non excogitas, quæ tibi nostræ jussionis auctori-
tate præparabuntur, si illico animositas tua ac-
durus assensus nostris non concordet legibus.

13 Ad quem beata Christi martyr Benedicta
respondit: Certus etenim sis, totius malitiæ in-
ventor, quia præceptis tuis nunquam obediam;
quoniam filius es mortis, et iccirco patri tuo
diabolo, qui est in inferno, conjungeris t. Ego
quippe minas tuas non timeo; quia de illius re-
muneratione non diffido, qui unicuique fidelium
propriam promisit mercedem recipere secundum
suum laborem: ideoque pro temporalibus horren-
dum est nimis in manum Dei viventis incidere.
Hæc autem cum audisset ipse impius iudex, ve-
hementius amariusque furoris et iræ dementia suc-
census jussit, nimium faciem ejus cædi acerrimis
palmaram alapis. Cumque adeo cæderetur
corpus Virginis gloriosæ, illud exemplum in pen-
nis agebat Psalmistæ: " Illumina oculos meos,
" Domine, ne unquam obdormiam in morte; ne
" quando dicat inimicus meus: Prævalui adver-
" sus eam u. " Illa vero semper amplius nomen
Domini cum omni fiducia laudabat et magnifica-
bat, nihil adversariorum minas metuens, ita ut
omnes, qui illic astabant audientes hæc, mira-
rentur.

A 14 Tunc beata Benedicta, venerabilis martyr, ait : Putas, per tua, o tyranne, tormenta pœnarumque minas a fide et Domini mei Jesu Christi amore me separari posse? Unde audi me, implissime, quia, etiamsi mei cuncta corporis membra jubeas amputari, nec sic quidem confundar. Ego enim jam solidata sum et in Christo fundata : œdificata sum quippe in Christo, qui est meum fortissimum fundamentum. Ad hæc vehementissime indignatus Matroculus jussit, eam eucleo extendi, et plumbatis cædi : cumque compago membrorum vi pœnarum nimia solveretur, et totam corporis speciem unum vulnus obduceret, caro deflueret, secreta viscerum apparent, spiritu tamen fortis in confessione manebat sanctæ Trinitatis. Postquam vero beatam Benedictam, virginem Christi devotam, non terror principis, nec amor scelerosi judicis ullo modo superare valuit, jussit, eam rursus carcere claudi, donec inveniret, quibus eam tormentis crudelius laniaret.

B 15 Ipsa denique in obscuro carceris orante, jamque aurora diei appropinquante, ecce angelus Domini ejusdem carceris claustra ingressus apparuit, et totius spatiumcellulæ magna luminis claritate perfudit, et ait ad illam : Benedicta, gloriosa virgo, constans esto, omnem pœnarum devince timorem. In proximo est vocationis tuæ dies, quo te Dominus cum perhennis gloriæ corona martyriique palma ad se suscipiet, et supernorum civium participem faciet. Hiis sermonibus atque aliis angelicæ exhortationis inestimabili confortata gaudio, supervenienti ad eam undique populo denunciavit, fonte purgari perhenni, credentes Patrem ingentium, Filium unigenitum, a Patre quoque et Filio procedentem sine dubio Spiritum Sanctum. Hæc et hiis similia cum rationabiliter proferret in conspectu omnis populi, contigit, ut crederent in Dominum Jesum Christum per exhortationem sanctam de populis ferme centum quinquaginta quinque.

C 16 Porro cum audisset hæc impiissimus carnifex, magis ac magis furore exardens, sanctam iterum sibi præcepit exhiberi Benedictam, dixitque ad eam : Benedicta, puella nobilis, esto parata nostris obtemperare præceptis, ne te turpiter illas hanc presentem vitam amittere per tormenta faciam. Nam, si hoc celeriter non feceris, dexteræ gladio nostræ horribiliter consumeris. Tunc sancta Benedicta, glorioso Dei martyris, animo constanti talia protulit dicens : Considera, iniquorum procacissime, quanta beatæ immortalitatis gloria privaberis, si renatus ex aqua et Spiritu Sancto citius ad omnipotentis Dei clementiam non convolveris : notum namque sit tibi, quia pro fidelium cruciatibus paratus tibi expectat infernalis interitus. Nequaquam ergo acquiescas, o Matrocole mendacis Judæorum æ, qui pro Christo præstolantur Antichristum ; sed elige tu potius, vivere et salvari in Christo, quam temporaliter conversari in cœno Judaico, et post æternaliter cruciari in inferno.

D 17 Nam de nobis Christianis, vobisque Judæis quod scriptum est, illud oportet audiri : sic enim legitur : « Melior est canis vivus, leone mortuo y. » Canis vero vivus nos sumus ex nationibus ; leo autem mortuus Judæorum est populus, a Dei omnipotentis consortio segregatus. Nos enim viventes cognoscimus Pa-

trem, et Filium et Spiritum Sanctum ; Judæi vero tui, sanctam et individuum Trinitatem abnegantes, nichil boni sciunt, quia unigenitum omnipotentis Dei Filium jam venisse ad redimendum, non credunt. Unde relinque tu eorum societatem, infidelitatis plenam, quorum Deus venter est, et gloria in confusione ; quoniam terrena tantum, non caelestia, sapiunt, et veni ad Dominum meum Jesum Christum, qui patres tuos quondam eduxit de Ægypto, liberans eos de gravissima servitutis jugo ; qui etiam multos ex eis, uti fecit honore libertatis, ipsos reverenter * sanctificans per gratiam sancti baptismatis. Venire nanque ad sinum matris Ecclesiæ ne differas, habens adhuc spatium temporis, antequam tibi claudatur janua regni caelestis ; et, ne si sero veni do, Domine, Domine, aperi michi, dixeris, audire compellaris, Nescio te, operarie iniquitatis ; festina, inquam, purificari lavacro gratiæ Spiritus Sancti, quo florigeram possis pervenire ad gloriam paradysi.

E 18 Tunc Matroculus ; ut vidit constantiam ipsius irrevocabilem, fecit, eam acriter nervis cædi, iterum jubens, illam, ligatis manibus attergo, carceri mancipari, ubi ipsa Martyr gloriosa, multis doloribus afflicta, hæc suppliciter ad Dominum exorabat verba : O Lux veritatis inextinguibilis, Christe, qui non derelinquis invocantes te in veritate, respice in me, totius plasmator benignitatis, et libera dignanter Ancillam tuam a potestate nefandissimi carnificis. Fac etiam, Domine, misericordiam cum Servula tua ; quia benigna est nimium tua pietas sancta. Hæc autem cum orasset, confestim angelus Domini de cælo descendit, et omnia ligaminum vincula, quibus fuerat connexa, dirupit ; et gloriosa exinde Martyr coram cunctis sine macula exivit ; quo viso, plurimi ex populo crediderunt in Dominum Jesum Christum, ammirantes, sanctæ Virginis artus cunctos adhuc permanere illæsos.

F 19 Hiis ita patrat, oculos levavit ad cælum, et hujusmodi effudit preces ad Dominum : O bone Jesu, qui me inter manus frementium custodisti, illæsoque pudicitiae amore, ac bonitatis tuæ clementi respectu dignanter salvasti, assis protector mihi in omnibus, sicut propriis promisisti fidelibus : et item : Misericors et miserator Christe, qui gregem tuum vis salvare, et ad veritatis venire agnitionem, ad te confugio, et meum et omnium fidelium Salvatorem, miserere, Domine, quia tibi nichil est impossibile ; miserere meæ humilitati, qui cunctis tibi fideliter servientibus largam misericordiam impendis. Igitur cum iniquitatis judex videret, eum pro nichilo tanta ducere tormentorum supplicia, hanc sævæ in eam occisionis impressit sententiam. Benedictam, inquit, sacrilegam, nolentem nostræ uti amicitatis consilio, dignum est, nostræ exitiabiliter dexteræ interrere gladio.

G 20 Dei autem martyr Benedicta, virgo sacratissima, jam sui intelligens certaminis appropinquare finem, exultans inestimabili gaudio, Crucis signo undique corroborata, ad martyrii palmam pergit secura : unde idem stomachatus judex præclaram ipsius beatissimæ Martyris cæsariem accepit manu læva, et securim intorsit dextera in sacratissimæ Virginis tempora z ; sicque ejus percussa ictu agonem finivit cosmicum, a Salvatore sempiternitatis perceptura

A. ANONYMO.

* al, reverenter

E in carcerem rejecta, ex eo ab angelo illæsa educatur.

et ab ipso judice

securi perimitur

et extensa in eucleo plumbatis ; reductam in carcerem

ab angelo invisitur : multos convertit ad Christum.

judici rursus sistitur, eique

Christianam religionem persuadere conatur.

A. ANONYMO. ptura præmium, quod sine fine manebit in secula seculorum: cuius gloriosa anima, angelicis manibus suscepta, ad cælum transfertur venerabiliter coronanda, talique suffulta deinceps præsidio angelorum cum gaudio eam susceperunt in cælestibus animæ Sanctorum.

Auctoris epilogus:

B 21 Nos ob quam causam dicamus carmina Christo, laudantes jubilando simul sermone parato: Rex tuorum Christe fidelium, preces suscipe, qui gloriosæ virgini Benedictæ celibi præstitisti, ut vinceret tui nominis hostes, et eorum illicita superaret intrepida, cuius muniti clementia tua deposcimus suffragia, ut ejus apud te adjuvemur precibus, qui in nostris nequaquam confidimus. Tibi enim, o ineffabilis Trinitas, conjuncta est moriendo, cui se consecraverat venerabilis Martyr caste vivendo, ac pro te, o Rex pietatis immensæ temporalem sustinuit pœnam, ut a te perciperet feliciter gloriam sempiternam: quoniam tui gratia factum est muneris, ut, postquam Virgo de utero prodiit Virginis, sexus fragilis esset firmus et fortis, habens in plerisque triumphum fortitudinis. Cum ergo in utroque tui sit juris, quod vicit, quia nichil valet mortalis infirmitas, nisi tua hanc * auxilietur pietas, pro nobis, quæsumus, tuam misericordiam exoret, qua a te accipit, ut hostem et inimicum tui nominis viriliter vinceret, consedasque propitiis, ut ejus sine cessatione patrocinia venerantes fidei muniamur auxilio, et in sancta professione jugiter viventes cælestis gratiæ reficiamur exemplo, ad laudem et gloriam nominis tui, Domine, quod est benedictum in secula seculorum. Amen.

die et locus in martyrii: tumulus miraculis clarret.

aa

22 Passa est autem octavo Idus Octobris venerabilis Virgo Auriniaco sub Matroculo, carnificæ impio, ubi per ejus devotissima merita fideliter petentibus vota præstantur multiplicia aa, divina operante clementia, cui est honor cum Patre et Spiritu Sancto, et gloria per omnia seculorum secula. Amen.

ANNOTATA.

a Totus hic Prologus non legitur in altero codice nostro Ms., notato Q. Ms. 5; eæstat tamen etiam C in aliquot aliis Mss. apographis nostris.

b Vide, quæ ex hoc loquendi modo in Commentario prævio num. 31 annotavi de ætate scriptoris.

c Qui hæc Acta S. Saturninæ virgini ac martyri Romanæ affinxit, sat ineptus fuit, ut sic diceret: Erat Romæ eo in tempore quedam venerabilis virgo, Saturnina nomine et merito: quasi vero in Saturninæ vocabulo, non secus atque in Benedictæ, quidquam boni omnis esset. Vide Papebrochium in eadem S. Saturnina ad diem 20 Maii.

d Adi Commentarium prævium numm. 32 et 35: quamque parum firma sint S. Benedictæ Romana patria et senatorium genus, collige.

e An ergo eas omnes sorores cognatasve fuisse, existimavit? Nugæ.

f Vide, quæ hinc observavi pro S. Benedictæ martyrii tempore in Commentario prævio num. 35.

g Hæc quoque auctorem minime synchronum, sed longe remotum, atque e vulgari traditione scribentem omnino indicant, et proinde minime idoneum testem, qui tam insolens virginum factum persuadeat.

h Ex S. Joannis Epist. 1, cap 2 §. 6.

i Id ab angelo factum dicitur in ejusdem Sanctæ Officio proprio, die tertia infra Octavam, Lect. quarta his verbis: Cumque unanimiter essent perseverantes in oratione, advenit angelus, eximio splendore coruscus, qui Dei jussa ore tacendo deprompsit, easque ab invicem separari jubet, ut pluribus prodesse possint. Hæc ibi; sed procul dubio ex conjectura concinnatoris Officii, verba sublestæ fidei biographi sic interpretati.

k Alibi Limberia scribitur; Theophilus Renaudus Prolegomeno 2 in Indiculum Sanctorum Lugdunensium Scoberiam male nominavit. An Liobera vel Limberia, hic laudata, videri possit esse S. Libaria, hoc ipso die examinabimus.

l Laudunum habent noster alter codex Ms., et apographa Bonifontis ac serenissimæ Reginæ Sueciæ, hæcque civitatem, non alteram Segusianorum, per Lugdunum hic designatam, collige ex dictis in Commentario prævio § 1. Auctor tamen Officii proprii Auriniacensis Lugdunum pro Segusianorum urbe, vulgo Lyon, accepit: postquam enim dixerat, Benedictam cum sociabus suis primo gradum fuisse Lugduni, hincque illas ab angelo jussas discelere, hæc subdidit: Benedicta, cui Belgarum confinia ab angelo demandata sunt, assumpta una ex sodalibus, eaque nobilissima, Leoberia nomine, cum pedissequa sua, Laudunum magno labore venit. Ita etiam opinatus fuit Saussayus in Martyrologio Gallicano ad hunc diem; et ambo Lugdunum hic de Lugduno Clavato, seu Lauduno, vulgo Lyon rectius interpretati fuissent.

m Quotnam fuerit Remorum oppidum a Julio Cæsare lib. 2 de Bello Gallico Bibrax appellatum, disputant Geographi. Consuli possunt Marlotus tom. 1 Metropolis Remensis lib. 1, cap. 3: Hadrianus Valesius in Notitia Galliæ ad vocem Remi, et Martinieri in Lexico Geographico ad vocem Bibrax.

n In codice, ex quo hæc edo, hic supra scriptum est; vel OPERTA; Opera etiam legitur in Ms. Rubæ Vallis, aliisque: in Reginæ Sueciæ vero Induta virtutibus; quæ lectio magis congruit reliquis.

o Ubi istud legatur, nescio.

p Hic rursus biographus prodit, se longe post Sanctæ tempora scripsisse.

q Alibi Matroclus scribitur.

r Imo et professione, ex dicendis; quod quam parum in Romano judice verisimile sit, statuat lector.

s Quo juniorem Virginem facit, eo minus verisimilia reddit, quæ de ejusdem inter suas magisterio ducatuque supra narravit.

t An hæc similiaque verba congruant Virgini, quam supra miræ patientiæ fuisse dixit?

u Ex Psalmo 12.

x Ergo non solum genere, verum etiam professione, Judæum judicem hic nobis obtrudit iste anonymus.

y Ecclesiastæ cap. 9, §. 4.

z En denuo quid novi in judice Judæo Romano, ut ipse dictatæ a se sententiæ executor sit.

aa Scripsit ergo biographus hic, dum sanctæ Martyris sepulcrum jam multiplicibus miraculis vel beneficiis inclaruerat; ac proinde non fuerunt hæc Acta simul cum Beatæ corpore in primo hujus tumulo deposita.